

Türkiye Türkçesindeki Anlamdaş Gramer Terimlerinin Diğer Türkçelerde Öğretimi Sorunları

Problems of Teaching Synonymous Grammar Terms in Turkey Turkish in
Other Turkish Languages

Zemine Ziyayeva¹

Bildiri Kodu: 95359

Öz

Bilindiği gibi terimlerin en belirgin özelliği bu birimlerin eşanlamlı olmayışı ile ölçülmektedir. Bu anlamda standart Türkiye Türkçesinde gramer terimleri adlandırma açısından dikkat çekmektedir. Türkiye Türkçesinde ister isim durum ekleri, ister sözcük türleri, isterse de diğer kategorilere ait dilbilgisi terimleri incelendiği zaman adlandırmada çeşitlilikle karşılaşmak mümkündür. Cumhuriyet döneminde Türkiye Türkçesinde yazılan gramer kitaplarında aynı terminler birden çok terimle adlandırılmıştır. Bu varsayımı doğrulamak için Tahsin Banguoğlu, Muharrem Ergin, Zeynep Korkmaz, Mehmet Hengirmen, Nureddin Demir, Süer Eker'in gramer kitapları incelenmiş, gramer terimleri taranmıştır. Bildiride adı geçen gramer kitaplarındaki terimler veri olarak kullanılmıştır. Karşılaştırma ölçütü olarak Azerbaycan Türk yazı dilinin gramer terimleri kullanılmıştır. Çalışmada Türkiye Türkçesinde dilbilgisel terimlerin birden çok terimle adlandırıldığı saptanmış, onların çeşitli kategorileri üzerinde durulmuş ve bu leksik birimler Azerbaycan Türkçesindeki aynı değerin taşıyıcısı olan terimlerle anlamsal açıdan mukayese edilmiştir. Makalede probleme dair bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gramer, Terim, Durum ekleri, Fiilin zamanları, Sözcük türleri.

Abstract

As it is known, the most distinctive feature of the terms is measured by the fact that these units are not synonymous. In this sense, it draws attention in terms of naming grammatical terms in standard Turkey Turkish. When examining the noun case suffixes, word types, or grammatical terms belonging to other categories in Turkey Turkish, it is possible to encounter diversity in naming. In the grammar books written in Turkey Turkish in the Republican period, the same terms were named with more than one term. In order to verify this assumption, the grammar books of Tahsin Banguoğlu, Muharrem Ergin, Zeynep Korkmaz, Mehmet Hengirmen, Nureddin Demir, Süer Eker were examined and grammatical terms were scanned. The terms in the grammar books mentioned in the paper were used as data. Grammatical terms of the Azerbaijani Turkish written language were used as a comparison criterion. In the study, it has been determined that grammatical terms in Turkey Turkish are named with more than one term, their various categories are emphasized and these lexical units are semantically compared with the terms that carry the same value in Azerbaijan Turkish. Some suggestions on the problem are presented in the article.

Keywords: Grammar, Term, Case suffixes, Verb tenses, Word type.

Giriş

¹ Dr., Zemine Ziyayeva, Khazar Üniversitesi/ Azerbaycan, Diller ve Edebiyatlar Bölümü, zziyayeva@khazar.org

XX. yüzyılın başlarında Cedidcilik hareketinin bir uzantısı olan Türkler arasında ortak edebî dil oluşturma çabası günümüzde de değerini kaybetmemiştir. Ortak edebî dil fikrini savunan Füyûzat Dergisi ortak imla kuralları, ortak gramer kitabının hazırlanması gibi günümüzde de geçerliliğini koruyan fikirleri savunmuştur. Keza 1906 yılında Bakü’de yapılan Muallimler Toplantısı’nda da konu ele alınmıştır. Çeşitli matbuat organlarında söz konusu edilen bu mesele 1926 yılında Bakü’de yapılan Türkoloji Kurultay’ın da önemli konularından olmuştur. Bu anlamda terim edebî dilin önemli bir meselesidir. Zira günümüzde çağdaş Türk dillerinde terimsel alanda birlik sağlanamamıştır.

Türk dilinin bilim dili olarak kullanılması çağdaş dönemde üzerinde fazlaca durulan konulardan biridir. Konu günümüzün şartları dahilinde o kadar da günceldir. Aynı zamanda tartışmaya açık yanları da vardır. Şöyle ki, bilim dilinin en temel konusu terimlerdir. Terimlerin en belirgin özelliği karşıladığı kavramın niteliğine uygun adlandırılması, aynı zamanda bir kavramı karşılamak için tekanlamlı bir sözcüğün tercih edilmiş olmasıdır.

Türk Dil Kurumu’nun *Güncel Türkçe Sözlük*’ünde terim sözünün açıklaması şöyle verilmiştir: “Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, istilah”. Azerbaycan Türkçesinde yazılmış *Dilçilik ve Edebiyatşünaslık Terminleri Lüğeti*’de de sözün tanımı Türkiye Türkçesindeki anlamıyla örtüşmektedir: “Herhangi ihtisas alanına ait anlayışı (kavramı) dakik ifade eden söz veya söz birleşmesi (kelime grubu), istilah”.

Bekir Çobanzade dilin kavram alanında belirli bir yeri olan bu sözcük türleri için söyle açıklama yapmıştır: “Her bir sese ayrıca bir harfin müvafik gelmesini talep eden alfabe prensipi gibi elmi terminolojiya da her bir anlayış qarşısında müvafik bir ayrıca sözün dayanmasını ve onların birbirine karışmamasını ister” (Nərimanoğlu, 2006, s. 181).

Terimler kavram alanları açısından diğer sözcüklerden farklı özelliklere sahiptirler. Azerbaycanlı dilbilimci Buluhan Halilov bu özellikleri yaklaşık 14 maddede toplamıştır. Bu maddelerde dakiklik, tek anlamlılık terimin en belirgin özellikleri olarak gösterilmiştir. Dilin sözcük katlarında eş anlamlılık bir zenginlik göstericisiyken, teminlerde anlamdaşlık aranan bir özellik değildir. Başka bir ifade ile terimler bilimsel bir dilin en önemli özelliğidir (Halilov, 2008, s. 107).

Doğan Aksan da terimlerin genel niteliklerini kategorileştirmiş ve “tekanlamlı”lığın terimlerin en belirgin özelliği olduğunu vurgulamıştır (Aksan, 1998, s. 41).

Terimin kavram karşılama özelliklerinden yola çıkarak Türkiye Türkçesindeki dilbilgisi terimlerinin tek terimle ve çok terimle karşılandığı dikkatimizi çekmiştir. Bu durumun Türkiye Türkçesini öğrenen için, aynı zamanda Türkiye Türkçesindeki kaynakların kullanımı zaman engeller oluşturduğu söylenebilir. Bu amaçla bu özelliği taşıyan bir kısım terimler taranarak bir araya getirilmiştir.

Türkiye Türkçesinde yazılmış gramer kitaplarının birçoğu dilbilgisinin bütün düzeylerini kapsamaktadır. Bu sebeple çalışmada Karaağaç’ın, Korkmaz’ın, Karaörs’ün, Ergin’in, Demir’in, Eker’in, Banguoğlu’nun kitapları incelenmiştir. Bulguların tespiti için hem eski yıllarda, hem de çağdaş dönemde yayınlanmış Türkçe gramer kitapları kullanılmıştır. Bilindiği gibi Muharrem Ergin ve Tahsin Banguoğlu tarafından yazılan gramer kitapları saha ile ilgili ilk denemelerdir. Nurettin Demir ve Süer Eker’e ait kitaplar ise yakın dönemde yazılmış gramer kitaplarıdır (Banguoğlu, 1998; Demir & Yılmaz, 2009; Ergin, 2008; Eker, 2011; Karaağaç, 2010, 2011; Karaörs, 1993; Korkmaz, 2003).

Veri tabanı altı gramer kitabından seçilmiş terimlerden oluşturulmuştur. Çalışmada dilbilgisel düzeylerden ses, şekil ve cümle bilgisi ile ilgili terimler üç tablo dahilinde ilgili başlıklar altında öbeleştirilmiştir. Azerbaycan Türkçesine ait birimler karşılaştırma ölçütü olarak kullanılmıştır.

Türkiye Türkçesinde Çok Terimle Karşılanan Ses Bilgisi Terimleri

Çalışmada ses bilgisi ile ilgili terimlerin tespiti için Ergin'in, Banguoğlu'nun, Karaağaç'ın, Eker'in, Demir'in gramer kitapları taranmıştır. Bir terimin çok terimle karşılandığını ve bu şekilde anlamdaş terimlerin olmasına zemin oluşturan terimler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Terimler incelendiği zaman dil bilgisinin seviyeleriyle ilgili olan terimlerin kullanımında da birlik sağlanamadığı anlaşılmıştır. Örneğin, Muharrem Ergin "Sesler" başlığı altında kendisinden sonra yayımlanacak olan gramer kitaplarda kullanılan "Ses bilgisi"nin bütün konularını işlemiştir (Ergin, 2008, s. 29)

Terimler tarandığı zaman imla kuralları bakımından da birlik sağlanamadığı gözlemlenmiştir. Örneğin, ses bilgisi teriminin hem bitişik (Banguoğlu ve Demir), hem de ayrı yazıldığı (Karaağaç ve Eker) tespit edilmiştir (Banguoğlu, 1998, s. 23; Demir, 2009, s. 150).

Tablo 1. Türkiye Türkçesi Gramer Kitaplarında Ses Bilgisi ile İlgili Kullanılan Anlamdaş Terimler

Ergin	Banguoğlu	Karaağaç	Eker	Demir	Azerbaycan Türkçesi
-	Sesbilgisi	Ses bilgisi	Ses bilgisi	Sesbilgisi	Fonetika
vokal	sesli	ünlü	ünlü	ünlü	Sait
konsonant	sesdeş	ünsüz	ünsüz	ünsüz	samit
Kalın vokal	Kalın sesli	Kalın ünlü	Art ünlü	Art ünlü	Kalın sait
İnce vokal	İnce sesli	İnce ünlü	Ön ünlü	Ön ünlü	İnce sait
Sedalı konsonant	Ünlü sesdeşler	Ötümlü ünsüz	Ötümlü	Ötümlü	Cingiltili samit
Sedasız konsonant	Ünsüz sesdeşler	Ötümsüz ünsüz	ötümsüz	ötümsüz	Kar samit
Ses uyumları	Ses benzeşmesi	Uyum	-	Ses uyumları	Aheng ganunu
Vokal-konsonant uyumu	Seslilerle sesdeşlerin benzeşmesi	Ünlü-ünsüz uyumu	ünlü-ünsüz uyumu	-	Samit-sait ahengi
Konsonant uyumu	Sesdeş uyumu kanunu	Ünsüz-ünsüz uyumu	Ünsüz uyumu	ötümlülük-ötümsüzlük uyumu,	Samitler ahengi

Azerbaycan Türkçesinden bir terimle karşılanan terimlerin Türkiye Türkçesinde birden çok terimle karşılandığı görülür.

Türkiye Türkçesinde Çok Terimle Karşılanan Şekil Bilgisi Terimleri

Şekil bilgisine dair terimler için hem sözcük türleri, hem de durum adları karşılaştırma ölçütü olarak kullanılmıştır. Bu karşılaştırma zamanı gramerciler arasında sözcük türlerinin adlandırılmasında birliğin sağlandığı gözlemlenmiştir.

Şekil bilgisine dair terimlerin tespiti için esas kaynak kitaplarına Zeynep Korkmaz'ın *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)* adlı kitabı da eklenmiştir. Bu kitap şekil bilgisi ile ilgili yazılmış tek kaynak olarak da gösterilebilir. (Korkmaz, 2003). O, sözcük türlerine ait terimlerin adlandırılmasında genellikle, geleneksel gramer kitaplarında kullanılan terimleri esas almıştır.

Belirtilen kaynaklarda karşılaştırma ölçütü olarak aldığımız örnekler Tablo 2'de gösterilmiştir. Örnekler mükayese edildiği zaman ismin hal kategorisi olan belirtme halinin birden çok terimle karşılandığını izlemek mümkündür.

Tablo 2. Türkiye Türkçesi Gramer Kitaplarında Şekil Bilgisi ile İlgili Kullanılan Anlamdaş Terimler

Ergin	Banguoğlu	Korkmaz	Karaağaç	Demir	Eker	Azerbaycan Türkçesi
-	Yapıbilgisi	Şekil bilgisi	-	Biçimbilgisi	Biçim bilgisi	Morfologiya

isim	Ad	ad	ad	Ad	Ad/isim	isim
sıfat	Sıfat	sıfat	sıfat	Sıfat	Sıfat/ön ad	sifet
zamir	Zamir	Zamir	Zamir	Zamir	Zamir/adıl	evezlik
zarf	Zarf	zarf	Zarf	Zarf	Zarf/belirteç	Zarf
fiil	Fiil	fiil	eylem	Fiil	Eylem	feil
edat	Takı	edat	Edat (bağlaç ve ünlemler edatın alt başlığı olarak verilmiş.)	sontakılar	Edat/ilgeç	edat
-	bağlam	bağlaç	-	bağlaç	Bağlaç/bağlama edetları	bağlayıcı
-	ünlem	ünlem	-	-	Ünlem/ünlem edatları	nida
Nominatif hali	Kim hali	Yalın durum	Yalın hal	Yalın hal	Yalın durum	Adlıq hal
Genetif hali	Kimin hali	İlgi durumu	ilgi hali	İlgi hali	İlgi durumu	Yiyelik hal
Datif hali	Kime hali	Yönelme durumu	yaklaşma hali	Yönelme hali	Yaklaşma durumu	Yönlük hal
Akkuzatif hali	Kimi hali	Yükleme durumu	Yapma hali	Belirtme hali	Yükleme/belirtme durumu	Tesirlik hal
Lokatif hali	Kimde hali	Bulunma durumu	bulunma hali	Bulunma hali	Bulunma durumu	Yerlik hal
Ablatif hali	Kimden hali	Çıkma durumu	uzaklaşma hali	Ayrılma hali	Uzaklaşma/ayrılma/çıkma durumu	Çıhışlıq hal
İnstrumental hali	Kimle hali	Vasıta durumu	vasıta hali	-	Araç durumu	-
Ekvatif hali	Kimce hali	Eşitlik durumu	eşitlik hali	-	Eşitlik durumu	-

Türkiye Türkçesinde Çok Terimle Karşılanan Cümle bilgisi Terimleri

Türkiye Türkçesinde cümle bilgisi ile ilgili yazılmış kitaplardan söz etmek mümkündür. Örneklem olarak kullandığımız Karaörs'ün ve Karaağaç'ın kitapları dil biliminin bizzat bu seviyesini ele almıştır (Karaağaç, 2011; Karaörs, 1993).

Bu bölümün veri tabanını oluşturmak için de bizzat bu gramer kitapları referans olarak kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde yazım kuralları bağlamında birliğin sağlanamadığı “söz dizimi” terimi Azerbaycan Türkçesinde “sentaksis” terimiyle karşılanmıştır.

Bu örnekler arasında Azerbaycan Türkçesinde “vasiteli tamamlıg” olarak bilinen terimin Türkiye Türkçesinde çok terimle karşılanıldığı saptanmıştır.

Tablo 3. Türkiye Türkçesi Gramer Kitaplarında Cümle Bilgisi ile İlgili Kullanılan Anlamdaş Terimler

Ergin	Banguoğlu	Karaağaç	Karaörs	Demir	Eker	Azerbaycan Türkçesi
-	Sözdizimi	Söz dizimi	Söz dizimi	Sözdizimi	Söz dizimi	Sintaksis
Kelime grupları	Belirtme öbekleri	Söz öbekleri	Kelime grupları	Kelime grupları	Sözcük grupları	Söz birleşmesi
İsim tamlaması	adtakımı	İsim tamlaması	İsim tamlaması	İsim tamlamaları	Ad tamlaması	Teyini söz birleşmeleri
Fiil	yüklem	yüklem	Fiil	yüklem	Yüklem	Haber
Fail	Kimse	özne	Özne(fail)	özne	Özne	Mübteda
Nesne	Nesne	nesne	nesne	nesne	nesne	Vasitesiz

						Tamamlık
Yer tamlayıcısı	isimleme	Yer tamlayıcısı	Yer tamlayıcısı	Dolaylı tümleç	Dolaylı tümleç	Vasiteli Tamamlık
zarf	zarflama	zarf	zarf	Zarf tümleci	Zarf tümleci	Zerflik

Çalışmada bütün gramer terimleri ele alınmamıştır, bununla birlikte Türkiye Türkçesindeki birçok gramer teriminin iki ve daha çok adla adlandırıldığı veya bir gramercinin diğerinin kullandığı terimi kabul görmediği saptanmıştır.

Türkçenin bilim dili olması yolunda fevkalade çaba harcayan değerli bilim insanı Zeynep Korkmaz gramer terimlerinin yaranma yollarından bahsederken hem de terim çalışmalarında istenmeyen bir durum olan çeşitliliğin sebeplerini de ele almaktadır. Genel anlamda bu durumun ekiple yüyütülemediğini, bireysel çabalardan kaynaklı sistemlilikle ilgili olduğuna vurgu yapmıştır ve durumun ortaya çıkardığı manzarayı şöyle özetlemiştir: “Bu durumun sonucu olarak çok defa ilk ve orta öğretimde kullanılan terimler ile yüksek öğretimde kullanılan terimler birbirinden farklı olmuş; fakülteden fakülteye, hatta aynı fakültede öğretim üyesinden öğretim üyesine, okullarda kitaptan kitaba, öğretmenden öğretmene değişen terimler ortaya çıkmıştır. Bu konuda zaman zaman düzenleyici bazı girişimler olmuşsa da terimlerimiz yine de çözüm bekleyen bir konu olarak askıda kalmıştır” (Korkmaz, 1992, s. x).

Korkmaz'ın özetlediği bu görüntü Türkiye Türkçesinin öğretimi zamanı birtakım olumsuzluklara yol açmıştır. Makaledenin başlığında “diğer Türkçeler” kavramına dikkat çekmek yerinde olacaktır. Bilindiği gibi, henüz Türk devletlerinin öğretim sisteminin içinde bu mesele tam anlamı ile yerini bulamamıştır. Belirtildiği gibi, bu çalışma Azerbaycan Türkçesindeki örneklerle sınırlandırılmıştır. Şu da vurgulanmalıdır ki, Türkiye Türkçesinde yazılı kaynaklar Azerbaycan'da Türkoloji öğretiminde, gramer çalışmalarında etkin kaynak olarak görülmekte, aynı zamanda Türkiye'de yayımlanmış gramer kitapları kaynak olarak kullanılmaktadır. Bu anlamda makaledeki çalışma bir derleme ve gözlem esasına dayandırılmıştır.

Tarihi devirlerden bu yana Türkçede yabancı dillere aid terimlerin kullanıldığı görülmüştür. Bir dönem Arapça terim bir bilim dalının niteleyici kavramları olarak kullanıldığı gibi çağdaş dönemde bu alanda Avrupa dillerinin etkisi daha fazla artmıştır. Türkiye Türkçesinin bu anlamda zorlu bir yol katettiği kaynaklarla tespit edilmektedir. Bilim dili yolunda belli bir düzeye ulaştığını kolaylıkla söyleyebileceğimiz Türkiye Türkçe için terminoloji alanda bazı eksiklerin olduğunu da belirtmek istedik.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, terim sözcükler içinde en renksiz olan kelimelerdir. Yapımı çeşitli dilbilgisi kurallarına bağlı olsa da kullanım alanı en dar olan sözcüklerdir. Fakat Türkçe için oldukça önem arz etmektedir, dilimizin bilim dili olabilmesi yolunda oldukça stratejik özellik içermektedir. Bu kelimeler özel bir yapıma sahiptirler. Standart dilde tek varyantlı kullanımının sağlanması gerekmektedir. Bize bakan başka bir yönü ise günümüzde Türk devletleri arasında önemli işbirlikleri kurulmaktadır. Bu konuda fazla cümle sarfetmeden işin kalıcılığı yönünde hareket ederek İsmayıl Gaspıralı şiarının gerçekleşmesindeki bir yol da Türkçenin bilim dili olarak kullanılmasıdır. Ortak terimlerin oluşturulması bu konudaki önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Dönem dönem Türk aydınları arasında edebî dil konusu müzakire edilmiştir. 1905 yılı itibari ile Çar Rusyası Müslüman aydınları arasında entelektüel toplantılar yapılmış, onu izleyen yıllarda Çarlık yönetiminin artan istibdatına rağmen daha ılımlı ve ilmî bir şekilde süregelen bu çalışmalar 1926 yılında yapılan Türkoloji Kurultay ile sonuçlanmıştır. 1990 yılı itibari ile Sovyetlerin dağılması sonucu ortaya çıkan ulus devletler kendi dillerinin fonksiyonelliğini daha da artırmaya başlamışlar. Bu dönemde artık merkez Türkiye olmakla çeşitli toplantılarda ortak edebî dil konusu gündeme gelmiştir. Tabii, çağdaş Türklük alanında yerli Türkçelerin dilin bütün seviyelerinde etkinliğini

vurgulamak gerekir. Bu noktada Türkçenin bilim dili misyonu masaya taşınmalı, ortaklığa gidilmeli, ortak kararlar alınmalıdır.

Bilindiği gibi Türk devletlerinin bağımsızlıklarından yaklaşık 30 sene geçmektedir. Tabii ki, dış ve iç karışıklıklar bu devletlerin ekonomik bağlamda gelişmesine engel olduğu kadar kültür ve bilim alanında da gelişimini etkilemiştir. Türkiye Türkçesinin ise bir devlet dili olarak kullanılması onun her sahada işlekliliğine olanak sağlamıştır. Önemli bir konu da Türkiye’de dil devriminin yapılmış olmasıdır. Bu anlamda dil işlevselleşmiş, yeni sözcüklerin yaranması hız kazanmış ve her bilim dalını temsil edecek Türkçe kökenli belirli bir terminoloji sistemi yaranmıştır. Türkiye’nin bu tecrübesi diğer Türk devletlerinin tecrübeleri ile birleştirilmeli, kurulacak ortak komisyonlar vasıtası ile ortak bilim dilinin yol haritası hazırlanmalıdır.

Türkiye Türkçesi diğer Türkçeler içinde kuvvetli bir işlevselliğe sahiptir. 1990’lı yıllardan bu yana Türkiye’ye dış göçün önemli bir kısmını Türk halkları oluşturmuştur. Tabii, bunun yanında Türk işadamlarının çeşitli Türk ülkelerindeki faaliyetleri, evlilikler, eğitim ve diğer sebeplerle Türkiye Türkçesi Türk ülkelerinde nüfuz dairesini genişlendirmiştir. Terimlerin planlamasında bu durumlar dikkate alınmalıdır. Terimler tek terimle karşılanmalı, diğer Türkçeler dikkate alınarak ortak kullanım sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Aksan, D. (1998). *Her yönü ile dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Banguoğlu, T. (1998). *Türkçenin grameri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Ceferov, S. (2007). *Müasir Azerbaycan dili: Leksika*. Bakı: Şark-Garp neşriyyatı.
- Demir, N. & Yılmaz, E. (2009). *Türk dili el kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Eker, S. (2011). *Çağdaş Türk dili*. Ankara: Grafiker.
- Ergin, M. (2008). *Türk Dil bilgisi*. İstanbul: Kelebek Matbaacılık.
- Halilov, B. (2008). *Müasir Azerbaycan dilinin leksikologiyası*. Bakı: Nurlan Neşriyyatı.
- Hüseynzade, M. (2007). *Müasir Azerbaycan dili: Morfologiya*. Bakı: Şark-Garp Neşriyyatı.
- Karaağaç, G. (2010). *Türkçenin ses bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karaağaç, G. (2011). *Türkçenin söz dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karaörs, M. (1993). *Türkçenin söz dizimi ve cümle tahlilleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Basımevi.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*. Ankara.
- Nerimanoğlu, K. & Ağakişiyev, A. (2006). *1926-cı il I Bakı Türkoloji Gurultayı (stenoqram materialları, bibliografiya və foto-sənədlər)*. Bakı: Çinar-Çap neşriyyatı.